

ఇలా మొలకెత్త
 లోకంలో లేఖు ఉన్నచోట సస్యం పెరుగదు ఇలా మొలకెత్త
 గానే అవి వచ్చితిని వేస్తూ ఉంటాయి. కర్కాలు ఎంత జాగ్రీ త్రపద్మ-
 ఏదో ఒడుపు చూసుకొని అవి వచ్చిమేసి వేస్తూనే ఉంటాయి. ఆలాంటి
 చోట నిత్యమూ రెప్పవేయకుండా చూస్తూ కావలి కాచే వారుంటేగాని
 సస్యం పెరుగదు. ఏ మాత్రం అజ్ఞాగ్రత్తగా ఉన్నాచేసిన కృషి అంతా
 వ్యాధం అవుతుందే కాని, ఈ సస్యం ఫలించింది, ఇంటికి తెచ్చుకొని
 అనుభవించి సుఖిస్తన్నాం-అనుకొనడం జరుగదు.

మూకమహాకవి అంటున్నారు. “అమ్మా! అహంత (నేను అనే
 వావం) అనే ఆడలేడి ఎక్కుడనుండియో హరాత్తగా వచ్చి నాయుక్క
 జ్ఞానసస్యం అంకురదశలో ఉండగానే తినిపోతూ ఉన్నది తల్లి! నీ
 చూపులు ఇంద్రనీలమణులు. అమ్మా! ఆ రాళ్ల రువ్వు యా లేడిని
 దూరంగా చాల దూరంగా తరిమివెయ్యి”. అహంతను ఆడలేడితో
 పోత్తేరు. ఆడలేడి వస్తే దాని వెంట దాని పిల్లలు వస్తూయి. అలాగే
 అహంత జాగృతం అయితే దాని వెంబడి నా యిల్లు-నౌ ఉద్యోగం-నా
 ధనం-నా భార్య - మొదలైనవి వందలుగా ఉదయిస్తాయి అహంత-
 దానివెంట ఇవి ఉదయిస్తే చాలు-మనం పెద్దలవద్ద నేర్చుకొన్న జ్ఞాన
 లేశం ఏదైనా మనసులో పదిల పరచుకొంచామన్నది ఉంటే - అది
 రూపు మాసిపోతుంది.

‘లేడి లేతగా ఉన్నస్యాన్ని తిని పోతోంది’-అన్నారు. సస్యం
 కొంత దుబ్బకట్టి ముదిరితే లేడి తినిపోయినా, కొంతైనా విగులు
 తుంది; ఉన్నదైనా తనంత తానే మరల చిగురిస్తుంది. అంకురదశ
 లోనే కబింపబడిన సస్యం పూర్తిగా నాశనం అయినటే! జ్ఞానం ధృఢ
 పడిన తరువాత ఇలా అహంత ఉదయించినా అది సమూలం నాశం
 కాదు. చూపులను నల్లనివిగా వర్ణిస్తూ - ఇంద్రనీలమణుల తోడనో,
 తుమ్మెదల తోడనో పోల్చుడం కవుల ఆచారం. అమృకన్నులు పెద్దవి.
 అందుచే వానినుండి వెడలే చూపులుకూడ విశాలమైనవే. అమృచూపులు
 కదా! అందుచే కరుణ రసంతో నిండి ఉంటాయి. సస్యం తినిపోతూ
 ఉన్నలేడిని ఒకరోజున చచ్చేలా కొట్టేము! పెద్దపెద్ద రాళ్లుతో. అపుడు

అది దూరంగా పోతుంది. తీరిగి ఆవంకకు ఎన్నడును రాదు. అలా వెడితే ఛన్ఱామన్న బెదురుతో ఎక్కడనో పడి ఉంటుంది. సస్యం నుర్త్రితంగా పెరుగుతుంది.

అందులకే—‘అమృ! నీ చూపులతో కరుణరసం ఘనీభవించి-
అవి ఇందనీల పొషాణాలుగా ఉన్నాయని, ఆ పొషాణాలుమాద పడ
బోతే లేడి (అహంత) లేచిపోతుందని, దానిని లేవగాటి దూరానికి
తరుమవలసినదని, అలా చేసి తన జ్ఞానాన్ని చెడిపోకుండ రక్షించా
లని’ వారు ప్రార్థించినారు.

ఇలా అనంతమైన అర్థసంపదతోనిండిఉన్నాయి యా శ్లోకాలు.
మరియుక మాట ఈ పంచశతిని అర్థం తెలియకపోయినా నిత్యము
పొరాయణం చేస్తే చాలు, యోగి అవుతాడు. వానియందు అమృ కరుణ
రసం వెల్లువగా ప్రపణొస్తుంది. ఆ సామర్థ్యం ఈ శ్లోకాలకూర్పులో
ఉంది. మంత్రం ధ్వని ప్రపథానం. మంత్ర ధ్వని దేవతలను దివినుండి
భువికి దింపుతోంది. ఈ శ్లోకములన్నీ ఒక విచిత్రమైన-శ్రేయః ప్రపద
మైన-మనో నియమన శీలమైన-భవబంధ విచ్ఛేదకమైన-ఆర్తిహరమైన-
సంపత్ర్పదమైన - పుభుదాయకమైన అక్షరధ్వనితో సంయోజితములై
ఉన్నాయి. పెక్క మాటలు దేనికి? ఇవన్నీ మహా మంత్రాలే!!

మంత్రానికి గురువు కావాలి, నియమ పాలనం కావాలి. ఏని
విషయంలో ఆశ్రిమకూడ లేదు. భక్తి ప్రాధులు ఉంటే చాలు. అదే
నియమపాలనం. మూకకపీందులే గురువులు. శ్రీ కామక్షీ మహా
దేవియే దేవత. ఏని యా మహాత్మాన్ని అనుభవానికి తెచ్చుకొన్న
మహానీయులు ఎందరో ఉన్నారు.

॥ బ్ర. శ్రీ కల్యాణి సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులుగారు ఈ పంచ
శతికి ఆంధ్రపద్మానువాద తాత్పర్యాలను రచించినారు. శతావధానులు
కీ॥శో॥ బ్ర. శ్రీ వేటూరి శివరామశాస్త్రిగారు—‘మూకపంచశతిని దెని
గించుటయా? దాని జోలికి బోకుండటయే మేలు’ అన్నారు. సుబ్ర
హ్మణ్య దీక్షితులుగారు ఈ పంచశతి మాది మక్కలతో ఆంధ్రి

కరి స్నే-శివరామశాస్త్రిగారు వీని మహా త్వయమును భావించి - వారి అను
వాదమును జూడకయే పలికిన (నాతో) మాట యిది.

ఇంతటి వాడైన ఈ మూకకవీందుడు ఏ కాలమువాడు? అని
ప్రశ్నానై సమాధానం చెప్పుటం సాధ్యం కాదు.

శంకరులు తమ సౌందర్యలహరిలో మూకకవివరులను సంస్కృతి
రించినారని అంటారు. (చూ. సౌందర్యలహరి శ్లో) అలా అయితే
మూకమహాకవి శంకరులకంటే పూర్వులే ఆవుతారు. కానీ శంకరుల
కాలం మాత్రం తేలినదా? బహువిధ భావనలు!!

సరే! వారున్న కాలం ఏదై తే ఏమిటి? మధురేష్ఠురస స్రీవంతి
యైన పంచశతి ఉన్నది! ఈ పంచశతి అజరామరవత్త! వారు ఈ
పంచశతిని లోకానికి ప్రసాదించి తామున్నా అజరామరులైనారు.
అంతేకాదు, లోకమునకు జరాణురణములు మరికానరాని దానిని
చేయెత్తిచూపి-ఎలుగెత్తి చాటిన వారైనారు!
ఇది యటులుండగా

ఒక భక్తుడు (వారు) మూకపంచశతీ వైభవాన్ని, ఇంచుక
అనుభవించి- ఇది ఇంత దొడ్డ గ్రంథం, దీనిని ప్రతి పదార్థం తాత్ప
ర్యములతోడనే కాక, ప్రతి శ్లోకమునకు విష్ణుత వివృతితో తేట
తెనుగులో అచ్చ వేస్తే లోకానికి మహేశాపకారం అవుతుంది' అని
భావించినవారై, २, ३ ఏండ్లుగా - ఈ గ్రంథాన్ని పండితుల ద్వారా
ప్రాయించి అచ్చంత్తించాలని అవిరళయత్నం కొనసాగిస్తున్నారు.

అంతఃప్రేరణముతో ఆ భక్తుడు వేగంగా కదలుచుండగా
పండితులు ఆ భక్తుని ప్రేరణతో నెమ్ముదిగా సాగుచున్నారు.

శ్రీ మధుసూదన సరస్వతి, బ్రహ్మవిద్యాశ్రమం, కేశవపట్టం
వారి అనుజతో ఈ శతకమునకు ప్రతి పదార్థమును టీకను సమకూ
ర్చిన వారు శ్రీ యన్. పి లోకాచార్యులుగారు ప్రష్టతం హైదరాబాదు
లోని వనస్థలి పురంనందు ఉంటున్నారు. శ్రీ మధుసూదన సరస్వతి

గారి శిష్యులైన శ్రీ అచలానంద సరస్వతిగారు ఈ శతకంనకు మంత్ర, యోగ, అలంకార, వేద, వేదాంత, వ్యాకరణ-మొదలైన శాస్త్ర విషయాలతో వ్యాఖ్యానమును రూపొందించుచున్నందున కొంత వ్యవధి అవసరమైనది. అంతఃప్రేరణముతో ఆ భక్తుడు వేగంగా కదలుచుండగా పండితులు ఆ భక్తుని ప్రేరణతో నెమ్ముదిగా సాగుచున్నారు. కాలవిలంబమును సహింపజూలక ఆ భక్తుడు ముందుగా ఒక్క శతకమునైనా వెలువరించాలని భావించి 'పంచశతి'లోని రెండవ శతకమైన పాదారవింద శతకమును ఈ విధంగా అర్థ తాత్పర్యములతో అచ్చ వేయించినారు. గురుశిష్యులిద్దరును మహావాక్యార్థమును అనుభవమునకు దెచ్చుకొనుటకే న యత్నమున సాధనదశను దాటిసిద్ధావస్థాపై కాలూనిన పారంగతులగుటయే కాక ~ ఎట్టి గహనమైన వేదాంతవిషయమైనను అరటి పండొలచి చేతబెట్టినటు లందరకును అప్రమమగ అర్థమగు రీతిలో రచన కొనసాగింపగల సిద్ధహస్తాలు.

గురువుల ఆజ్ఞను శిరసావహించి శ్రీ యస్. పి. లోకాచార్యులు కూర్చున సర్దువుమైన రచన ఇది మూలముతో అనుసంధించి ప్రతిపదార్థమును టీకను గమనించుచు-ఈ స్తుతిని హృదయమున నిలుపుకొన్నవారి ఎడద-భగవత్ పాదారవిందములకు సుందర మందిరమై విరాజిల్లగలదనుట శత్యాక్తి కొదు.

ఇచట మరిమొక మాట : అమ్మ పాదములను అరవిందములుగా-తామరపూవులుగా పేర్కొన్నారు. తామరపూవ సుకుమారంగా మెత్తగా ఉంటుంది. దూరమునుండియే సువాసనలు వెదజల్లుతూ ఉంటుంది. ఆలక్షణము అంబికా చరణయుగళమునందున్నది.

సాధనదశయందు తన్న దామరచిన భక్తుని హృత్పురిపై భగవతి ఆడుగు పెట్టును. కాని ఆ భక్తశిఖామణికి-అమ్మ వచ్చినది, తన హృదయమును అలంకరించి కూర్చునది'-అని తెలియదు. అంత సుకుమారముగా-అంత పరోక్షముగా (పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః) పరమేశ్వరి కదలివచ్చి యడదయందు కుదురుకొనును. అందుచే అమ్మపాదములను అరవిందములు అన్నారు. తామర పూవుయొక్క సువాసన దూరమునకే ప్రఘాణ తర్వణ మొనరించును. అట్ల అమ్మ ఎవని

అమృతాకు
యందనుగ్రహము చూపబోవుచున్నదో వానియందు వ్రేద్రూభకీ వినయ
ముందే - మనఃప్రపసన్నత, ఇందియ సైర్వ్యము, ప్రేర్థానై క్రిం
ములు, సత్యగుణసంపత్తి దినదినొభిష్టుద్ది గలదే పరిధివిలువు.
ఓయి సాధకాత్మములారా! ఈ గ్రంథమి ట్లు రూపొందుటకు
కారణమెన ఆ భక్తుడు నాలో లున్నయాట.

కారణమేన ఆ భక్తుడు నాలో అన్నయాట,
“మాడు కన్నల వేలుపుసామికి ముద్దుబిడ్డగా మెలగే క్షీరాల
కోసం-ఆది దంపతులను అలరించే గణపతి శరవణ భవల సురసన
చరించే సమయం కోసం-శివాశివుల అక్కన చేరే ఔసంద ఘడియల
కోసం అలమటిస్తూ ఉన్న వాచి త్తము - శ్రీ క్షాపూర్క్షీ మహాదేవి
యొక్క దివ్యపాదారవిందములకు సుందర మందిరమై పరిధ్వాల్యాలు
ఎన్నటికో కదా”

ఇది వారి తపన.. వారియందలి ఈ తపనయే - “అంచికాను
గ్రహమునకు వారు ఎంత పొత్తములై యున్నారో” అస్తు దానిని
విశదీకరించుచున్నదికదా! ఇట్టి ఆనందమయమైన లౌషఠు విచాయిందు
ఉదయించుటకు, పరమేశ్వరీ శ్రీ చరణ సాక్షిత్సృతిచే ఏమా పుట్టువులు
ధన్యములగుటకు— ఈ శతక పరమమ-పరమమ కాదు, పారాయి
ణము-అదియునుగాదు, అర్థసంగతి లోడి దీని నిరంతరాభ్యసము
ఒక్కటి చాలును చాలునని ప్రశాంత విశ్వాసమతో ఘుంటూ ఏమాము
ముగ ఉద్ధాటించుచున్నాను.

శ్రీ చంద్రశేఖరందు సరస్వతి స్వామివారి పాఠయశ్లోములకు సమావేశించుని కొమకోటి నీరు జిగిద్దరువులు ఏర్పడు. ఈ శ్రీ చంద్రశేఖరందు సరస్వతి స్వామివారి పాఠయశ్లోములకు సమావేశించుని కొమకోటి నీరు జిగిద్దరువులు ఏర్పడు.

నమః ప్రకృతి భద్రాయై నియతః ప్రణతః స్వతామ్

భావ సం॥ర్థ
మహావరాజు

మంగలాపుర వ్యవస్థలకోశాన్ని

య్వాసోపుతు

పోదవ శ్రంగమండలి, తెన్తుంది.

This image shows a horizontal row of ten identical, stylized symbols. Each symbol is composed of a central circular element with a small stem-like protrusion at the top, flanked by two rounded, bulbous shapes. These shapes have a textured, almost woven appearance, suggesting a basket or a decorative object. The symbols are evenly spaced and extend across most of the width of the page.

మహామృషి పూర్వానం మంగల పురిషంధి శ్రీభావుని
ప్రభుర్మి రేతుం తే భవతి యుతువూనేహి కటువుః
తథాపి శ్రీకంచ విష్ణుతి పుసికే కోచి మనుసే
విషంకు ప్రభుత్వాద సుమిత్రిధిము జల్పకయులి వూం॥

-1-

అర్థం :— మదనపరిషంధి ప్రశాణుని—మన్మథునికి శత్రువైన పరమాత్మ శ్రీరూపుని ప్రియురాలూ, తే—నీ, ప్రశ్నః “గొప్పదైన, మహామృః—
మహామృయుక్క, పంధానం—మశర్గమును, నిర్వేతుం—సిర్జయించుటకు,
యతమానః—ప్రయత్నించేవాడు, కతమః అపే—ఎవ్వడు, భవతి—
ఉన్నాడు?, తథాపి—అయినను, శ్రీకాంచీ విహృతి రసికే—కాంచిపుర
స్తుతించుటలో, విహారిణీ, త్వాత్మాద స్తుతి విధిము—నీ చరణములను స్తుతించుటలో,
మనసః—మనస్సుయొక్క, కోర్చిపి—ఏదోఒక, విపోకః— పరిపోకము,
మాం—నన్ను, జల్మాకయతి—వచింప చేయుచున్నది.

టైక - అమ్మా పరమేశ్వరి! నీవు కౌమహంరుని ప్రియురాలవ. నీ
మహిమను చెప్పేవాడు ఎవడున్నాడు? ఎవడును లేదు.
అయినా నీ చరణములను స్తుతించేందుకు నామనః పరి
శ్చాకము వాచాలుని చేస్తున్నది.

గలగාස්‍යා පාරංදරපුරවන් පළුවරුචාං
 දුතුප්‍රාදහමායිනාං අරුණමහාසාං අධිමුගුරු
 නමින්දේ බංධාක්‍රුෂ්ඨක ප්‍රහාරුයා දිශී දිශී
 ප්‍රසරුන් කාමාක්‍රියා: සරණකිරණනාං අරුණ්‍යීමා॥

අරුං :- පාරංදර්පුරවන් - සුදුමුංදලි නංදන වනංල්‍යා
 (කළු වුක්‍කමුලයෝකු), පළුවරුචාං-එර්ංනි ගිගුණු කාංතුල,
 ගලගාස්‍යා - මේදලනු ප්‍රශ්නක්‍රිනු, පෙනුගුලාඩින, දුතුප්‍රාදහමායි
 නාං-ස්‍යුදයකාලමුංදලි, අරුණමහාසාං-(සංඛ්‍යරාගංජං)
 අරුණරාගමුලකු, අධිමුගුරු: - තොලිගුරුවෙන. බංධාක්‍රුෂ්ඨක
 ප්‍රහා-මංකෙනපුරාගුත්‍රුලත්, යුදාය-පෝරාදී, කාමාක්‍රියා: - කාමාක්‍රී
 දේවයෝකු, සරණකිරණනාං-පාදාල කීරණමුල එර්ංනි කාංතුලු,
 දිශීදිශී-අංත්‍රා, ප්‍රසරුන්-වැය්පිසුළා, ප්‍රමින්දේ-ප්‍රකාශීසුනායායා.

ඉටික - ශ්‍රී කාමාක්‍රීදේව සරණ කීරණ රාගමුලු කළුවුක්‍කමුල
 ගිගුණුත් - පෙනුගුලාඩී, ස්‍යුදය සංඛ්‍යරාගමුලකු තොලි
 ගුරුවේ, මංකෙන පුරාගුත්‍රුලත් - පෙනුගුලාඩී අංත්‍රා
 වැය්පීංචි බෙලුගාංධිනවි.